

Ionel Necula

Emil Cioran sub urmărire informativă

Prolific cum s-a arătat de la o vreme, Stelian Tănase ne-a dăruit, mai recent, o carte de mare sensibilitate pentru lumea intelectuală, mai ales pentru cea care-a trecut prin coșmarul urmăririi securiste și-a cunoscut câte ceva din brutalitatea scotocirii prin cutele năframei noastre de viață privată. Mulți intelectuali români, mai ales dintre cei ce proveneau din perioada interbelică au crezut că alegând calea pribeției prin lume au scăpat de prigoana securității românești și-și pot vedea liniștiți de proiectele lor cărturărești, feriți de eventualele suspiciuni tenebroase. Ce eroare!

Cartea lui Stelian Tănase, *Cioran și securitatea* (Editura Polirom, Iași, 2010) este tulburătoare tocmai prin abundența materialelor existente în dosar și care denunță mâna lungă a securității românești în urmărirea celor neînclonați idealului comunist – urmăriți peste tot pe unde i-a împrăștiat astrigentele destinului. Cum ar fi scăpat de acest tratament tenebros tocmai Cioran, care-a fost, într-o anumită perioadă, în prim-planul vieții noastre publice? Ca unul care am stăruit mult în cercetarea unor dosare existente la CNSAS, n-am fost ispitit să consult și dosarul scepticului rășinarian. Știam de existența lui dintr-un articol semnat de Mihai Pelin în *Adevărul literar și artistic* din 6 august 2000, unde erau reproduse și câteva pagini, destul de generoase, din presa diasporei românești din Spania și Germania în care Emil Cioran era admonestat cu cuvinte extrem de grele pentru dezicerea sa publică de idealul tinereții sale (legionare). Nu știu cum de Stelian Tănase, care-a reprodus dosarul lui Cioran filă cu filă, n-a depistat și aceste decupaje publicistice pentru a le reproduce în cartea sa. Dar dacă, totuși, aceste pagini chiar nu mai există, mă tem că va trebui să credităm suspiciunea dosarelor *pieptănate, selectate și ajustate* după rațiuni care mutilează cercetarea riguroasă, decomplexată și cu toate dovezile la vedere. Ar fi regretabil și trist pentru statutul instituției CNSAS și pentru speranța unei optimizări a cercetării istoriei noastre recente, virusată de prezența atâtor aluviuni ce-au marcat lumea postbelică, când o mare parte din națiunile ei au experimentat forme odioase de guvernare.

Revin însă la cartea lui Stelian Tănase. Spuneam că n-am cercetat dosarul lui Emil Cioran, dar l-am cercetat pe cel al fratelui său, Aurel – om integru, trecut și el prin nesățiosul Gulag comunist – care a înghițit, a sfârtecat și a vampirizat seva multor creatori de valoare, proveniți din societatea interbelică, personalități de excepție ce-ar fi reprezentat mândria oricărei culturi europene. Se-nțelege că unele surse care informează despre Emil Cioran se regăsesc și-n dosarul fratelui său furnizând informații culese din familia scepticului.

Există o diagramă a interesului arătat de securitate față de pribeagul Emilian Cioran. Odată cu creșterea prestigiului său internațional și tonul securității devine mai potolit, mai calm și mai nuanțat. E drept că la această schimbare de atitudine a contribuit și Cioran, care s-a ținut permanent la distanță de manifestările zgomotoase organizate de comunitatea românească din Paris. Nu vorbea la postul de radio Europa Liberă, nu participa la mitinguri și nu-și punea semnătura pe apelurile ce se inițiau în mod curent. Se gândea probabil la cei rămași în țară, ca *ostatici* și n-ar fi riscat un pas greșit, care să le dăuneze sau să-i aducă în vizorul securității. Nu mai spun că securitatea, la rândul ei, era și ea interesată să-l apropie pe Cioran de problemele românești și să-l folosească în neutralizarea campaniilor iredentiste maghiare, ce se vedeau deosebit de agresive prin capitalele Europei și chiar peste ocean. Dintr-o notă informativă mai desfășurată, după o călătorie în Franța, unde s-a întâlnit și cu Emil Cioran, aflăm că *ungurii s-au strecurat ca funcționari la Ministerul de Externe, în Ministerul de Război, în instituțiile economice din Anglia și America, iar din aceste posturi au posibilitatea să influențeze până și colaborarea României cu aceste țări* (p.150).

Or, atragerea lui Cioran în această acțiune anihilantă ar fi fost extrem de utilă propagandei românești. Intr-un fel, a și dat rezultate, dacă avem în vedere mărturia sursei *Nicolae* din mai 1967, în care se arată că Emil Cioran a intervenit la filosoful Gabriel Marcel și l-a determinat să nu scrie plănuitul articol îndreptat împotriva României, care, chipurile, ar exercita împotriva populației de etnie maghiară o atitudine de *opresiune politică și cultural-spirituală*. Dacă acest articol n-a fost publicat (și

nici scris până la capăt), faptul i se datorește în întregime lui Emil Cioran, care i-a explicat lui Gabriel Marcel cum stau lucrurile în Transilvania (p.223).

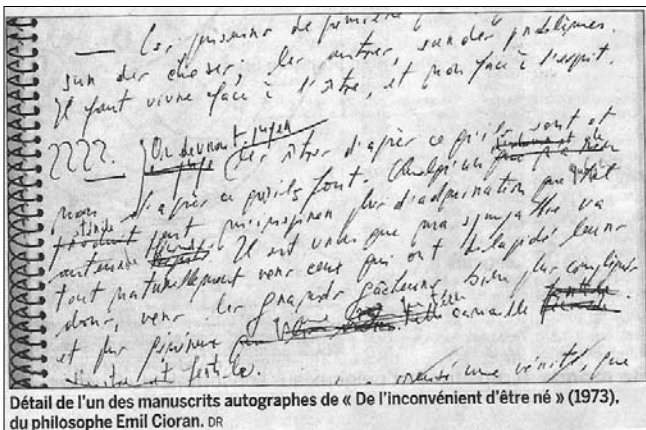
Sigur este că Emil Cioran a păstrat tot timpul un interes nediminuat față de realitatea românească și n-a încetat nici o clipă să se intereseze de situația ei, să vibreze odată cu ea, să se bucure și să se întristeze odată cu ea. Era convins de presiunea exercitată de vecinul sovietic, dar avea rezerve în ceea ce privește posibilitatea unei independențe totale. *Rușii*, îi spunea sursei Cosma Ovidiu în iulie 1971, *așteaptă un moment propice și tot ce am făcut noi o să le plătim scump*. (p.278). A salutat Declarația din 1964, dar avea îndoieli că se poate pendula între opțiuni, fără girul unei mari puteri. România, mai spunea, *este ca un cățel care provoacă elefantul și care poate avea consecințe rele*. (p.279).

Marea nenorocire a României, mai spunea sursei amintite, *a fost că intelectualitatea înainte de război, a fost de dreapta și nu de stânga, că dacă era de stânga, la 23 August ar fi reușit să dea (țării, ad.n.) un alt aspect, dar așa au ajuns oameni incompetenți în anumite situații* (p. 279). Ideea nu era exprimată frugal, telegrafic și întâmplător pentru că o regăsim repetată, câțiva ani mai târziu, în februarie 1988, și în discuția cu Sanda Stolojan. *În legătură cu România, afirmă că nenorocirea ei se datorează faptului că a fost de dreapta la o epocă când ar fi trebuit să fie de stânga, că n-a avut un partid comunist, nici marxisti evoluți* (Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane*, Editura Humanitas, București, 1996, p. 268).

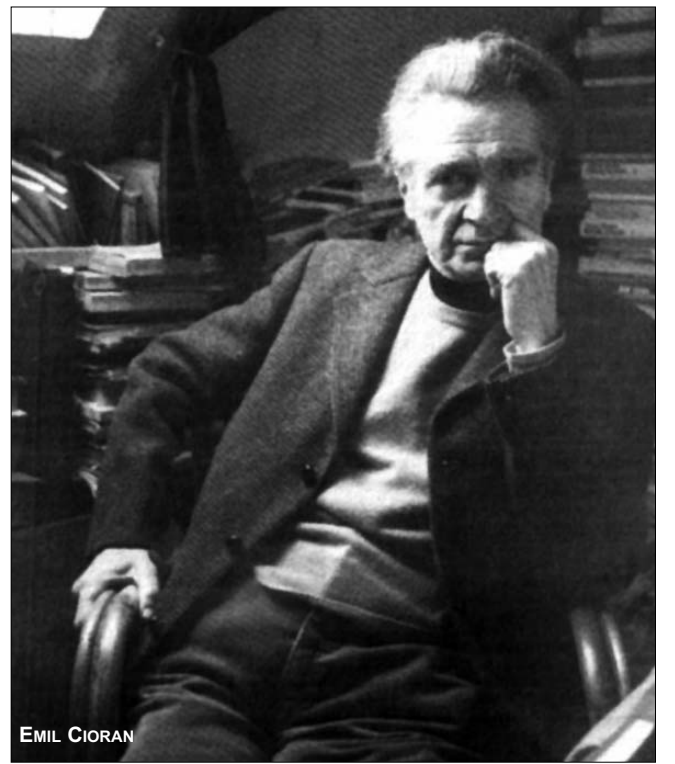
Insistăm asupra acestui aspect. Dacă informațiile furnizate de medicul-legionar Gabriel Bălănescu – care a stat o vreme în aceeași celulă cu fostul șef al Serviciului Secret Român, Eugen Cristescu – sunt exacte, partidul comunist număra până la preluarea puterii, 1152 de membri, din care jumătate erau agenți ai Siguranței, deci plătiți de statul român și infiltrați special pentru a furniza informații despre programul și intențiile lor. Cum ar fi putut un partid cu 576 de membri, dintre care mulți străini de țară și problemele românești și la fel de mulți analfabeți, să conducă un popor care-și dovedise apetența pentru o viață democratică reală în perioada dintre cele două războaie mondiale? Peste tot, pe unde-a trecut compresorul comunist, preluarea puterii s-a făcut după același tipic exersat în Rusia bolșevică: Falsificarea alegerilor, naționalizarea forțată și etatizarea economiei, încarcerarea intelectualității și dezagregarea societății civile. Câți intelectuali autentici număra partidul comunist de la noi în momentul preluării puterii? Se vede de departe că scepticul de la Rășinari avea dreptate.

Multe din documentele aflate în dosarul publicat de Stelian Tănase se referă la posibilitatea revenirii lui Cioran în țară, fie și ca turist, pentru a-și revedea locurile natale. Intr-adevăr, știm și din corespondența sa că a purtat tot timpul nostalgia toposului românesc, dorul după ținutul copilăriei sale și dorința de a le revedea. Situația era delicată. Există riscul ca, odată venit în țară, să i se refuze viza reînțarcerării în Franța. În plus, era de așteptat ca toată diaspora românească să și-o ridice împotrivă, să fie tratat ca *vândut* sau *colaboraționist*.

O primă tentativă de a-l aduce în țară a făcut-o Demostene Botez, în 1956, când era atașat cultural la Paris. Informația este furnizată de sursa Anton, care precizează: *Cioran i-a răspuns că nu poate veni când fratele său este arestat. Acestea mi le-a spus Demostene Botez, conchide sursa în nota informativă depusă la 28. 08. 1966. La vremea respectivă, după Declarația din 1964, România trecea printr-o perioadă mai relaxată, iar Cioran, dac-ar fi să punem temei pe relatările aceleiași surse (Anton), părea convins că rezistența românilor, a celor din exil în special, nu-și mai are rost de vreme ce noi suntem acum independenți față de sovietici* (p. 183).

Détail de l'un des manuscrits autographes de « De l'inconvénient d'être né » (1973), du philosophe Emil Cioran. DR

Într-o altă notă, datată 23.XII.1966, semnată de un căpitan (cu nume ilizibil, care a însoțit delegația română la reuniunea UNESCO), se precizează chiar un amănunt neobișnuit pentru acea perioadă marcată de inclemență ideologică. *Este, se spune, o indicație a tov. Maurer ca Cioran și Mircea Eliade să fie apropiați de noi*. (p.212) Există și omul care putea realiza această apropiere; era vorba de prof. Tudor Popescu, fost coleg de școală cu Cioran, inclus și el în delegația română. El, Tudor Popescu, a fost cel care a intermediat întâlnirea securistului cu Cioran, dar scepticul a preferat să *lase lucrurile să curgă normal de la sine* (p.212).

O altă sursă, *candidatul Ion Olteanu*, promite și el, prin nota informativă din 14 decembrie 1968, să insiste pe lângă fratele scepticului, Aurel Cioran, *să-și convingă fratele parizian să vie în țară, că aici va câștiga mai mulți bani decât la Paris*. Doar că Aurel Cioran, știu din consultarea dosarului său de la CNSAS, n-a insistat niciodată în acest sens. Mai serios și-a pus această problemă Cioran în anul 1968, *dar invadarea Cehoslovaciei, în 21 august 1968, i-a năruit proiectele de înapoiere în România* (p.270).

Oricum, în anul 1980 securitatea inițiasă chiar un plan special *Acțiunea Recuperarea*, care avea ca scop esențial aducerea lui Cioran în țară. În programul ei se prevedea, printre altele: *Prin Asociația România să se studieze posibilitatea invitării lui Emil Cioran să vină în vizită în țară și menținerea contactului cu Aurel Cioran pentru cunoașterea situației fratelui său și influențare pozitivă* (p.320).

Numai că Aurel Cioran era convins de un lucru: *Oricât te-ai păzi să nu faci nimic ostil regimului, tot pici pe bec pentru că s-a creat mentalitatea politică că fruntașii legionari, cari mai sunt în viață trebuie exterminați* (p.67-68). Nu mai putea fi amăgit cu o acadea colorată. Că avea dreptate o dovedește și faptul că aceeași securitate, în paralel cu toată curtenirea ce i se arăta, îi microfonia apartamentul din str. Dealului din Sibiu și-i implanta spaimoasele mijloace T. O. (tehnică operativă). Dar povestea n-o mai redau aici pentru că am relatat-o în toate detaliile în lucrarea noastră *Aurel Cioran, fratele din leprozerie*, apărută în anul 2009 la Publishing din București. O singură precizare așa face referitor la acest aspect: leprozeria era țara întreagă – închisă oricărei intenții de escaladare. A fost Cioran un legionar în adevăratul înțeles al cuvântului? Poate că întrebarea sună derutant, dar mărturisirea făcută sursei Cristescu Horia în 1965 ar trebui să ne dea de gândit. *E normal ca dumneata, scriitor tânăr, să nu mă cunoști, să nu știi că eu în România n-am fost un legionar, n-am îmbrăcat cămașa verde, n-am scris în presa legionară militantă. Dar D.D.Roșca, filosoful, știe asta și o știe și Nichifor Crainic, care m-a ignorat în Glasul Patriei. De ce fac asta? Sunt cumva presați să spun neadevăruri? Cred că nu se poate confunda o atitudine filosofică, platonice și speculativă cu o poziție militantă și activă* (p.117-118).

I s-a mai imputat lui Cioran că-a privit realitatea românească abraziv, cu o pupilă prea exigentă, că a insistat mai mult pe sublinierea defectelor noastre generice, cronice, arhetipale, ceea ce i-a atras supranumele de detractor și defăimător al neamului și al propriilor sale obârși. Nu-i drept. Sigur că realitatea poate fi înfrumusețată, cosmetizată și prefabricată, dar cui folosește? A fost Nietzsche un detractor al Germaniei? Și, slavă Domnului, a folosit toată artileria verbelor grele pentru a-și bastona nația. Emanciparea unei comunități începe cu conștientizarea propriilor sale beteșuguri. Nu poți îndrepta ceva despre care nu ai cunoștință. Or, Cioran tocmai acest rol și l-a asumat; de a-și trezi conașionalii din amăgire, din iluzie, dintr-o prejudecată înșelătoare și viciată. A făcut-o mestecând frunze de dragavei, dar a făcut-o și nu cred că trebuie judecat pentru asta. □